

Türk Bankacılığı Sorunları Üzerine Bir Araştırma: Balıkesir Örneği

Bedriye TUNÇSİPER*
Gülây YILMAZ**
Mehmet Oğuzhan İLBAN***

Özet: Bu çalışmada, Balıkesir ilinde faaliyet gösteren banka yöneticilerinin Türk bankacılığındaki sorunlar hakkında düşüncelerinin belirlenmesi araştırılmıştır. Anket çalışması ile elde edilen araştırma bulgularına göre banka yöneticilerinin ekonomik istikrarsızlık, özkaynak yetersizliği, sektörün aktif ile pasifi, alacak ve borç vadeleri arasında uyumsuzluk olması, az sayıda büyük bankanın varlığı, mevduat ve kredilerin yetersizliği ve teknolojideki hızlı gelişmeler olarak ifade ettikleri sorunların öncelikli ele alınması gerektiğini düşündükleri belirlenmiştir. Diğer yandan banka ve sigorta muameleleri vergisinin yüklü maliyete neden olması, denetim eksikliği, kamu bankalarının hakimiyeti ve yüksek görev zararları ve tasarruf oranının düşük olması sorunları ise daha az üzerinde durulması gereken sorunlar olarak düşündükleri tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan banka yöneticilerinin sorunlara bakış açıları arasında T-testi ve Tek Yönlü Varyans testi sonucunda anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Anahtar kelimeler:Bankacılık, Bankacılık Sorunları, Türkiye’de bankacılık

A Study On The Problems Of Banking Sector In Turkey: A Sample Of Balıkesir Province

Abstract: The objective of this paper is to find out the ideas of the bank managers, who are active in Balıkesir, concerning the matters in Turkish banking. According to the research findings obtained by survey, it was found out that the bank managers had felt that the following matters should have to be given priority and dealt with first; economic instability, lack of capital, the active and passive of the sector, the inconsistency with the loan and credit terms, the existing of few large banks, the insufficiency of bank deposits and fast developments in technology. On the other hand, they thought that the following matters should slightly be considered; that the taxes of bank and insurance procedures become more costly, lack of auditing, the domination of public banks and high office loss and the rate of saving is lower. It was also determined that the meaningful differences in the result of T-Test and One Way Variance Test between the point of views of the bank managers to the matters, who task part in the research.

Keywords: Banking, banking problems, banking in Turkey

* Prof. Dr., Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu

** Araştırma Görevlisi, Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu

*** Öğretim Görevlisi, Balıkesir Üniversitesi Gönen Meslek Yüksekokulu

GİRİŞ

Bir ekonomide fon fazlası olan kesimlerden toplanan atıl ve kullanılabilir fonların, üretken ve verimli alanlarda kullanılmak üzere fon açığı olan kesimlere minimum maliyetle aktarılması işlevini yerine getirmesi gereken bankacılık sektörünün, ekonomilerin parasallaşma derecesine koşut olarak büyüklük ve önemi artmakta ve bu nedenle bankacılık sektöründeki gelişmeler, karşılıklı bir şekilde ekonominin diğer sektörlerini ilgilendirmektedir (Tözüm, 2002). Türk bankacılık sektörü, bugün gerek mali, gerekse kurumsal yapıları itibariyle gözardı edilemeyecek bir seviyeye ulaşmış bulunmaktadır. Bu olumlu gelişmelere rağmen, Türk bankacılık sektörünün gelişimini etkileyen bazı olumsuzluklarında mevcut olduğu, bilinen bir gerçektir (Yıldırım, 2002). Özellikle 1980 sonrası uygulamaya konulan reform politikaları sonrasında, sektörün karşılaştığı başlıca temel sorunlar; ekonomik istikrarsızlık, mali riskler, yüksek kaynak maliyeti, haksız rekabet koşulları, teknolojiye hızlı gelişmeler, özkaynakların yetersizliği ve yeniden yapılanma sorunları şeklinde sıralanabilir. (Parasız, 2000). Bu anlamda Avrupa Birliği müzakere sürecinde, yabancı ortaklıkların ve birleşmelerin en hızlı ve yoğun beklendiği sektörlerin başında bankacılık sektörünün geldiği düşünülürse, Türk Bankacılığındaki sorunların hızlı bir şekilde ele alınıp irdelenmesi gerekmektedir. Ekonomik faaliyetlerin ve yatırımların ivmesinin artması finansal servislere olan ihtiyacı arttıracak ve müzakere sürecinde de sorunları ortadan kaldırmış ya da azaltmış bir Türk Bankacılığı gelişimi hızlanacaktır. Kaldı ki bu durum Avrupa Birliği müzakere sürecini yaşayan diğer aday ülkelerde de gözlenmiştir.

Bu çalışma, Balıkesir ilindeki banka yöneticilerinin, Türk Bankacılığı sorunlarına bakış açılarını belirleyerek öncelikli üzerinde durulması gereken sorunların ortaya çıkartılmasını amaçlamaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde, literatürden elde edilen bilgiler ışığında Türk Bankacılığı ile ilgili bilgiler verilmiş ve Türk Bankacılığının sorunları hakkında genel açıklamalar yapılmıştır. İkinci bölümde, Balıkesir ilindeki banka yöneticilerinden sağlanan veriler analiz edilmiş ve ulaşılan bulgular literatürle karşılaştırılmıştır. Son bölümde sonuçlar açıklanmış ve bu sonuçlar çerçevesinde önerilerde bulunulmuştur.

LİTERATÜR TARAMASI

1980 öncesi büyük ölçüde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) ve bankalardan oluşan Türk finansal sistemi, 1980'lerde özel finans kurumları ve leasing vb. şirketlerin sisteme girmesiyle gelişmeye başlamıştır. Özellikle, 1980 yılında Türk Ekonomisinde uygulamaya konulan reform politikaları sonrasında

yeni bir döneme girilmiş ve 1980-1990 yılları arasında çok önemli gelişmeler göstermiştir (Kesbiç ve Şimşek, 2001). 1990'larda Türk Bankacılık sektörünün muhtemelen en basit ve bir o kadar da önemli özelliği; banka sayısı, şube sayısı istihdam ve sektördeki toplam varlıklarda görülen artıştır (Erzan ve diğ., 2001). Diğer finansal kuruluşlardaki gelişmeyle birlikte, bankacılık sektörü hala finansal sistem içindeki belirleyici rolünü sürdürmektedir. Bu nedenle bankacılık sisteminin yapısı ve denetiminin daha yakından incelenmesi gerekmektedir.

Türkiye'de bankacılık sektöründe Ocak-Haziran 2005 döneminde faaliyet gösteren banka sayısı 48'dir. Bu bankaların 35'i ticaret bankası, 13'ü ise mevduat kabul etmeyen bankadır. Şube sayısı Haziran 2005 itibariyle, 2004 sonuna göre 53 adet azalarak 6.053'e gerilemiştir. Şube sayısındaki azalış ticaret bankaları grubundaki kamu bankalarından kaynaklanmıştır. Ocak-Haziran 2005 döneminde bankacılık sisteminde çalışan sayısı ise, 2.724 kişi artarak 129.887 kişi olmuştur. Personel sayısındaki artış ticaret bankaları grubundaki özel ve yabancı bankalardan kaynaklanmıştır (TBB, 2005). Türk bankacılık sektörü sadece sayı ve sermaye açısından değil, yerli ve yabancı müşterilerine teknoloji temelli yeni hizmet sunma açısından da sürekli gelişmektedir (Marangoz, 2004).

Günümüzde bankacılık, tüm dünyada son derece önem verilen bir sektör olmuştur. Özellikle dünyada meydana gelen iktisadi birleşmeler bu önemin daha da artmasını sağlamıştır. Bu iktisadi birleşme hareketleri içerisinde inceleyebileceğimiz en iyi örnek müzakere sürecini yaşadığımız Avrupa Birliği'dir. AB ile, bankaların birlik içinde serbestçe faaliyet gösterebildiği, tek bankacılık lisansı ile bir üye devlette kurulan bankanın diğer tüm ülkelerde faaliyette bulunabildiği tek bir bankacılık piyasası oluşturulmuştur (Bikker, 1999; Lagro, 2001). Bu durumda, Türkiye Avrupa Birliği üyesi olursa, merkezi İstanbul'da bulunan bir Türk bankası, Avrupa Birliği üyesi ülkelerde de serbestçe hizmet sunabilecektir. Bu bağlamda hizmet sunduğu diğer Avrupa Birliği üyesi ülkenin otoritelerinden faaliyet izni alması gerekmeyecektir (Gortsos, 2000). Bankacılık endüstrisindeki bu durum bankalar arası rekabetin çehresini değiştirmiş ve rekabeti arttırmıştır (Bikker, 1999; Bikker ve Haaf, 2002). Avrupa para birliği, üye ülkeler arasında ki ekonomik politikaların koordinasyonunda önemli bir rol oynamaya başlamış, özellikle bankalar arasında rekabeti daha da tetiklemiştir. Artan rekabet bankaları verimlilik seviyelerini geliştirmeye zorlamıştır (Centeno ve Mello, 1999; Guevara ve Maudos, 2002). Bankalar bu düzenlemeler sonucu artan rekabete karşı çeşitli stratejiler geliştirmiş, birleşme, devralma faaliyetleri ile bankacılık sektöründe var olma çabalarını devam ettirmişlerdir (Cavallo ve Rossi, 2002). Temel olarak güvene dayalı olan bankacılık sektöründe bankalar, rekabetin ittiği yönde daha çok müşteriye ulaşmak ve daha yüksek pazar payı elde etmek için çalışmaktadırlar. Büyüklük ve ürün çeşitliliği

kulvarlarındaki yoğun rekabette avantaj elde edebilmek için bankaların en sık kullandığı yöntemlerin başında, ölçeklerini büyütmek gelmektedir. Ölçeği büyütmenin en kestirme yolunu ise aynı sektörden diğer bir banka ile birleşmeler oluşturmaktadır (Ağayev, 2004). Bu birleşmelerin en önemli avantajı ise rekabet gücünün yüksek olması ve böylece rekabeti artırıcı etki sağlaması olarak belirtilmektedir. Son yıllarda AB’de bankacılık sektöründe faiz oranlarında düşüş yaşanmaktadır. Bunun nedeni yaşanan rekabet, faiz riski, kredi riski, işlem maliyetlerinin değişimi gibi faktörlerdir. Avrupa bankalarının gelir yapısında meydana gelen değişimler hem bu faktörlerden etkilenmekte hem de bu faktörleri etkilemektedir (Maudos ve Guevara, 2004).

Avrupa Merkez Bankası 1 Haziran 1998’de kurulmuş ve üye ülkelerin oluşturulan para politikalarına uyumu kolay olmamıştır. Hatta bir çok üye ülke farklı sesler çıkarmaya başlamış ve bu durumda para politikalarının yeniden gözden geçirilmesi gerekmiştir (Heisenberg ve Richmond, 2002; TCMB, 2001). Aday statüsündeki Türkiye’de üyelik durumunda sorunlarla karşılaşmamak için gelişmeleri yakından takip etmek durumundadır. Çünkü Avrupa Birliğine uyum sürecinde Türk bankacılık sektörünün yerine getirmesi gereken birçok durum bulunmaktadır (Pazarbasioglu, 2003). Bankacılık, ülkemiz finans sektörünün %90’ından fazlasını oluşturması (Merkez Bankası hariç %92,4), ekonominin genel durumunu etkilemesi ve aynı şekilde etkilenmesi nedeniyle önem arz etmektedir. Ekonomide yaşanan herhangi bir dalgalanma bankacılık sektörünü de aynı şekilde etkilemektedir. Sürdürülebilir ekonomik istikrar hem bankaların daha sağlıklı faaliyet göstermelerini sağlayacaktır hem de AB ile entegrasyon sürecini yaşadığımız bu dönemde bankacılık uyumlaştırma çabalarını daha da rahat yapılabilir hale getirecektir (Yetim ve Gülhan 2005).

Türk bankacılık sektörünün AB’ne uyum çalışmaları Maasticht Antlaşmasından sonra daha da artmıştır. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu raporlarına göre; ekonomimizde AB’ye en hazır sektör bankacılıktır. Türk bankacılık sektörünün karlılık oranı AB’nin ilk 15 üye ülkelerindekinden 6 kat, 10 yeni ülkedeki karlılıktan da 3 kat fazladır. Fakat bunun yanında Türk bankacılık sektörünün yaşadığı bir takım sıkıntılarda vardır. Daha öncede belirtildiği gibi bankacılık sektörü ekonominin genel durumundan direk olarak etkilenmektedir. Ekonomik konjonktürdeki dalgalanmalar döviz kuru ve faiz riskini arttırırken, sektör büyük ölçüde nakite dayanan özvarlıklarını enflasyona karşı korumada zorlanmaktadır. (Yıldırım, 2002). İkinci sorun olarak karşımıza Özkaynak yetersizliği çıkmaktadır. Özkaynak yetersizliği yaşayan bankaların piyasa risklerine karşı direnci de düşüktür. (Toprak ve Demir, 2001) Bunun en önemli nedeni ise sektörde yer alan, gerek aktif gerekse sermaye büyüklükleri açısından, küçük bankaların büyük bankalara nazaran çoğunlukta olmasıdır (Yıldırım, 2002).

Bankacılık sektörünün en büyük sıkıntılarından biri de mevduat ve kredilerin yetersizliğidir. Bankacılık kesimi bilançolarında toplam krediler 2004 yılında 54 milyar Euro, 2005 yılı Haziran itibariyle de 75 milyar Euro'dur. Bu artışa rağmen 2005 Haziran itibariyle toplam aktifin % 39'u menkul kıymetlerden oluşmaktadır. Mevduat oranları ise 2004 yılında 104 milyar Euro, 2005 yılı Haziran itibariyle 127 milyar Euro düzeyinde gerçekleşmesine rağmen yaşanan krizlerin de etkisiyle dalgalı bir seyir gözlemlenmektedir. Sonuç olarak mevduat ve kredi bakımından AB ülkelerinin gerisinde olduğumuz söylenebilir (Yetim ve Gülhan 2005). Yine sektörün yaşadığı en büyük sıkıntılardan biri de, bankaların ve sektörün kendi yapı ve operasyonlarından kaynaklanan mali risklerdir. Bu riskler faiz riski, kur riski, kredi riski, piyasa riski, sermaye yetersizliği riski ve likidite riskidir (Yıldırım, 2002). Ayrıca bankalar, sektöre internetin girmesi, ATM sayılarındaki artış gibi hızla ilerleyen teknolojik yenilikler ve personel giderlerinin çok fazla olması nedeniyle yüksek kaynak maliyetleri ile karşılaşmaktadırlar. Türk bankacılık sektörünün yaşadığı sıkıntılardan biri de az sayıda büyük çok sayıda küçük bankanın olması ve sektörde kamu bankalarının hakimiyeti ve bunların yüksek zarar görevleridir (Toprak ve Demir, 2001), ayrıca sektörde yoğun rekabet koşulları söz konusudur. Bu anlamda sorunlara çözüm önerileri ve farklı bakış açılarının kazandırılması, Türk Bankacılığının geleceği ve gelişimi açısından önemlidir. Ayrıca AB'ye giriş sürecinde hangi sorunları ortadan kaldırmaya ya da minimize etmeye yönelik önceliğin verilmesi gerekliliği doğmaktadır.

MATERYAL VE METOT

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı, Balıkesir'deki banka yöneticilerinin Türk Bankacılığı sorunları hakkındaki düşüncelerini ortaya koymak ve bu sorunlar arasında öncelikli üzerinde durulması gerekenlerin hangileri olduğunu belirlemektir. Ayrıca bu çalışmada, banka yöneticilerinin Türk bankacılığında hali hazırda bulunan sorunlara bakış açılarının bağımsız değişkenlere göre farklı olup olmadığının da ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu çalışmayla, Avrupa Birliği ile müzakere sürecinde Türk Bankacılık sistemindeki sorunların giderilmesi konusunun her geçen gün artarak önemli bir hale geleceği düşünüldüğü ve banka yöneticilerine daha önce Balıkesir ilinde böyle bir çalışma yapılmadığı için, literatüre katkı sağlaması açısından önemlidir. Araştırmanın temel amaçlarına yönelik olarak öne sürülen bazı hipotezler şunlardır:

H1. Banka yöneticilerinin yaş gruplarına göre Türk bankacılık sistemindeki sorunlara bakış açıları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H2. Banka yöneticilerinin eğitim durumlarına göre Türk bankacılık sistemindeki sorunlara bakış açıları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H3.Banka yöneticilerinin yönetim kademelerine göre Türk bankacılık sistemindeki sorunlara bakış açıları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H4. Banka yöneticilerinin iş tecrübelerine göre Türk bankacılık sistemindeki sorunlara bakış açıları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H5.Banka yöneticilerinin kullandırdıkları kredilere karşılık yurt dışından kaynak temin edip edememelerine göre Türk bankacılık sistemindeki sorunlara bakış açıları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H6.Yurt dışında şubesi olan bankalar ile olmayan banka yöneticilerinin Türk bankacılık sistemindeki sorunlara bakış açıları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H7.Sermaye yapılarına göre banka yöneticilerinin Türk bankacılık sistemindeki sorunlara bakış açıları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır

Araştırma Kapsamı ve Sınırları

Avrupa Birliği ile müzakere sürecinde ekonomimizdeki en hazır sektör olarak bankacılık ifade edilmektedir. Durum böyleyken bile Türk bankacılık sisteminin bir çok sorunla karşı karşıya olduğu da bir gerçektir. Bu anlamda banka yöneticilerinin de konuya bakış açıları değerlendirilmeli ve açıklanmalıdır. Çalışma zaman ve ekonomik nedenlerden dolayı Balıkesir ilindeki merkez bankalara yönelik olarak düzenlenmiştir. İlçe ve merkezdeki şubeler çalışmaya dahil edilmemiştir.

Örneklem Seçimi ve Veri Toplama Yöntemi

Anketler Kasım 2005 ayında araştırmanın ana kütlesi olan Balıkesir ilinde faaliyet gösteren merkez bankalara yüz yüze görüşme yöntemi ile uygulanmıştır. Anketin uygulanacağı bankalar hakkında bilgiler, Türkiye Bankalar Birliği yayınından sağlanmıştır. Buna göre Balıkesir ilinde 3 adet Kamusal Sermayeli Ticaret Bankası, 12 adet Özel Sermayeli Ticaret Bankası ve 1 adet Türkiye’de kurulmuş yabancı banka olmak üzere toplam 16 banka bulunmaktadır. Anket 16 bankanın tamamına uygulanmıştır. Araştırmada birincil ve ikincil verilerden yararlanılmıştır. Birincil veri toplama aracı olarak, mevcut yazın doğrultusunda hazırlanan anket formları kullanılmıştır. Anket Toprak ve Demir (2001) ve Yıldırım (2002) yaptığı ve benzer kurumsal çalışmalardan çıkarılan 32 sorudan meydana gelmektedir. Ankette yöneticilerin sorun olarak gördükleri konuları da tanımlamalarına olanak verilmiştir. Anket iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde yöneticiler ile bankaların bazı özellikleri öğrenilmeye çalışılmıştır. İkinci bölümde ise banka yöneticilerinin Türk bankacılık sistemindeki sorunları tanımlamaları ve bu sorunlara bakış açılarının bağımsız değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenebilmesi amacıyla Likert ölçeğine uygun 19 soru oluşturulmuştur. Ayrıca bu konuyla ilgili yöneticilerin kendi görüşlerini daha net ortaya koyabilmeleri için açık uçlu bir soruya da yer verilmiştir.

Verilerin Analizi

Anket verilerinin çözümünde SPSS 11.0 for Windows programından yararlanılmıştır. Analizlerde, yüzde ve frekans yöntemi, ağırlıklı ortalama, çapraz tablo özetleri ile T testi ve Tek Yönlü Varyans (Anova) testi uygulanmıştır. Anova testinde grup varyanslarının eşit olduğu durumlarda, ortalama puanlarının çoklu karşılaştırılmasında Scheffe testi, grup varyanslarının eşit olmadığı durumlarda ise Dunnett C testi kullanılmıştır

ARAŞTIRMA BULGULARI VE BULGULARIN YORUMLANMASI

Ankete cevap veren banka yöneticilerinin cinsiyetlerine göre dağılımı Tablo 1’de gösterilmiştir. Verilere göre, bayanların oranı %29.7 ve bay’ların oranı ise %70.3 olarak belirlenmiştir. Ankete katılan yöneticilerin yaş dağılımına bakıldığında 25-34 yaş grubu arasında olanların %45.9, 35-44 yaş grubu arasında olanların %43.2 ve 44-55 yaş grubunda olanların oranı ise %10.9 olarak belirlenmiştir.

Tablo 1: Bankalarla İlgili Genel Bilgilere ve Banka Yöneticilerinin Bazı Kişisel Özelliklerine Yönelik Frekans ve Yüzde Dağılımları

Cinsiyet	Frekans (n)	Yüzde (%)
Bayan	11	29.7
Bay	26	70.3
Toplam	37	100.0
Yaş	Frekans (n)	Yüzde(%)
24 yaş altı	-	-
25-34 arası	17	45.9
35-44 arası	16	43.2
44-55 arası	4	10.9
55 ve yukarısı	-	-
Toplam	37	100,0
Eğitim	Frekans (n)	Yüzde(%)
Ortaöğretim	4	10.8
Önlisans	3	8.1
Lisans	28	75.7
Lisansüstü	2	5.4
Toplam	37	100,0
Yöneticilerin İşletmedeki Konumları	Frekans (n)	Yüzde(%)
Üst Düzey	19	51.4
Orta Düzey(Şef vb.)	18	48.6
Toplam	37	100,0
İş Tecrübeleri	Frekans (n)	Yüzde(%)
5 yıl ve altı	4	10.8
6-15 yıl arası	19	51.4
16-25 yıl arası	12	32.4
26 yıl ve üstü	2	5.4

Toplam	37	100.0
Bankalardaki Personel Sayısı	Frekans (n)	Yüzde(%)
10 kişiden az	1	6.2
10-20 personel arası	8	50.0
21-30 personel arası	5	31.4
31-40 personel arası	1	6.2
41 ve üzeri personel	1	6.2
Toplam	16	100.0

Balıkesir'deki hiçbir bankada 24 yaş altı ve 55 yaş üstünde üst ve orta düzey yönetici bulunmamaktadır. Avrupa Birliğine en hazır sektör konumunda bulunan Bankacılık sektöründe tecrübe, deneyim ve dikkat faktörleri düşünüldüğünde yönetici konumuna gelecek personelin belirli bir tecrübeye ulaşmış olması gerekmektedir. Ayrıca sektörün oldukça dikkat gerektirmesinden dolayı da 55 yaş ve üstü yöneticilerin bu anlamda daima risk altında olduğu da düşünülebilir. Bu nedenle bu yaş grubunda yönetici olarak çalışan personelin olmayışı doğru bir yaklaşım olarak kabul edilebilir. Yöneticilerin eğitim düzeylerine bakıldığında, %75.7 ile büyük bir çoğunluğunun lisans eğitimi düzeyinde, %10.8'inin ortaöğretim, %8.1'inin Önlisans ve %5.4'ünün de lisansüstü eğitim düzeyinde oldukları tespit edilmiştir. Avrupa Birliğine en hazır sektör olarak düşünülen bankacılık sektöründe ülkemizdeki diğer sektörlerle göre eğitim düzeyinin oldukça yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Ancak, hala ortaöğretim düzeyinde yöneticilerin istihdam edilmesinin önemli bir eksiklik olduğu düşünülebilir. Bu anlamda Balıkesir'deki banka yöneticilerinin Crosstabs (çapraz tablo) özetleri incelendiğinde ortaöğretim düzeyindeki yöneticilerin kamusal sermayeli bankalarda 3, özel bankalarda ise 1 kişi olarak istihdam edildiği tespit edilmiştir. Kamu bankalarının profesyonel yönetim anlayışı çerçevesinde daha dikkatli olması gerekmektedir.

Tablo 2: Eğitim Düzeylerine Göre Bankalardaki Yöneticilerin Karşılaştırılması

	Sermaye Yapılarına Göre Bankalardaki Yönetici Profili			Toplam	
		Kamusal	Özel		Yabancı
Eğitim Düzeyleri	Orta öğretim	3	1	-	4
	Önlisans	1	2	-	3
	Lisans	5	21	2	28
	Lisansüstü	1	1	-	2
	Toplam	10	25	2	37

Ankete katılan yöneticilerin işletmedeki konumlarına Tablo 1'de bakıldığında, %51.4'ü üst düzey yönetici, %48.6'sı ise orta düzey yönetici

olarak belirlenmiştir. Yöneticilerin iş tecrübeleri incelendiğinde, %51.4'ü 6-15 yıl arası, %32.4'ü 16-25 yıl arası, %10.8'i 5 yıl ve altı ve sadece %5.4'ü ise 26 yıl ve üzeri iş tecrübesine sahip oldukları tespit edilmiştir. Balıkesir'de ki bankalarda çalışan personel sayısını belirlemeye yönelik sorduğumuz soruya aldığımız cevaplara göre, bankaların %50.0'si 10-20 personel arası, %31.4'ü 21-30 personel arası, 10 kişiden az, 31-40 ve 41 ve üzeri personel çalıştıran bankaların her birinin oranı ise %6.2 olarak tespit edilmiştir. Balıkesir'deki bankalarda çalışan personelin sayılarına yönelik yapmış olduğumuz çapraz tablo özetleri Tablo 3'de gösterilmiştir. En fazla personel çalıştıran bankaların kamu sermayeli bankalar olduğunu görmekteyiz. Bu konuya iki farklı bakış açısıyla yaklaşmanın doğru olacağını düşünmekteyiz. Öncelikle hizmet sektöründe hizmet kalitesi müşterilerle bire bir çalışabilecek personel sayısına bağlıdır. Yani kamusal sermayeli bankalarda çalışan personel sayısının diğer özel ve yabancı sermayeli bankalara göre daha fazla olması hizmet kalitesinin kamusal bankalarda daha yüksek olması gerektiği yönünde olmalıdır. Ancak bu beraberinde verimliliğin düşmesine de neden olacaktır. Çalışan personel aslında daha fazla müşteriyle ilgilenebilecekken, yani daha verimli kullanılabilirken, hizmet kalitesinin yüksek olması isteği müşteri başına düşen personel sayısının artırılmasına, dolayısıyla personel giderlerinin de artmasına neden olmaktadır. Bu da işletmeler için önemli bir sorun teşkil etmektedir. İkinci bir bakış açısı ise acaba kamusal bankalarda çalışan personel sayısının yüksek olması, gerçekten hizmet kalitesinin önemli olduğu düşünüldüğü için mi yoksa bu düşüncenin dışında, hükümetlerin siyasi ve politik kaygılarından dolayı istihdam yaratma isteklerinden midir?

Tablo 3: Personel Sayılarına Göre Balıkesir'deki Bankaların Karşılaştırılması

Personel Sayıları	Sermaye Yapılarına Göre Bankalar			Toplam
	Kamusal	Özel	Yabancı	
10 kişiden az	-	1	-	1
10-20	-	7	1	8
21-30	1	4	-	5
31-40	1	-	-	1
41 ve üzeri	1	-	-	1
Toplam	3	12	1	16

Ankete katılan banka yöneticilerine yöneltilen diğer bir soru ise “yurt dışında şube veya şubeleriniz bulunmakta mıdır?” sorusuydu. Alınan cevaplara göre Balıkesir'deki 16 bankanın 13'ünün yani %81.3'ünün evet, 3 bankanın yani %18.7'sinin hayır cevabını verdiği tespit edilmiştir. Yine banka yöneticilerine yöneltilen “kullandığınız kredilere karşılık yurt dışından kaynak temin edebiliyor musunuz?” sorusuna 11 bankanın evet, 5 bankanın hayır cevabını verdikleri belirlenmiştir. Yıllık ortalama müşteri

sayılarına yönelik verilen cevaplara göre Balıkesir'deki bankaların 5000-10000 aralığında müşteriye hizmet verdikleri belirlenmiştir.

Balıkesir'deki banka yöneticilerinin Türk bankacılığı sorunlarının öncelikli olarak hangilerinin olduğunun tespitine yönelik benzer çalışmalardan yararlanılarak 19 soru 5'li Likert Ölçeğine uygun olarak hazırlanmış ve yöneticilerin kendi görüşlerini en iyi temsil eden seçeneği ölçmek üzere önem derecelerine göre işaretlemeleri istenmiştir.

Banka Yöneticilerinin Türk Bankacılık Sistemindeki Sorunlara Bakış Açılarının Belirlemeye Yönelik İfadeler	Standart Sapma	Aritmetik Ortalama	AOS*
Ekonomik istikrarsızlık	,5507	4,594	1
Özkaynak yetersizliği	,9886	4,459	2
Sektörün alacak ve borç vadeleri arasında uyumsuzluk olması	,6260	4,324	3
Az sayıda büyük bankanın varlığı	,6610	4,297	4
Mevduat ve kredilerin yetersizliği	,9679	4,297	5
Teknolojideki hızlı gelişmeler	,7691	4,270	6
Haksız rekabet koşulları	,7603	4,243	7
Mevzuat eksikliği ve mevzuatın tam uygulanmaması	1,0037	4,216	8
Yüksek kaynak maliyeti	,8109	4,189	9
Risk algılama ve yönetimi sistemlerinin yeterince gelişmemiş olması	,6733	4,135	10
Devlet kaynaklı sorunlar	1,0404	4,027	11
Çok sayıda küçük bankanın varlığı	,9718	4,000	12
Sektörün, bireysel ürün kullanımı ve çeşitliliği açısından halen AB standartlarının altında yer alması	1,0259	3,945	13
Para ikamesi ve açık pozisyon artışı	,9856	3,973	14
Verimsiz çalışan bankaların fazlalığı	,7134	3,864	15
Tasarruf oranının düşük olması	,9954	3,810	16
Kamu bankalarının hakimiyeti ve yüksek görev zararları	1,0498	3,810	17
Denetim eksikliği	1,3151	3,783	18
Banka ve sigorta muameleleri vergisinin yüklü maliyete neden olması	,9307	3,540	19

Tablo 4: Balıkesir'deki Banka Yöneticilerinin Türk Bankacılık Sistemindeki Sorunlara Bakış Açılarının Ortalama Değerleri Dikkate Alınarak Önem Derecelerine Göre Sıralanması

Ölçek Değerleri: 1= Çok Önemsiz---5=Çok Önemli

***AOS: Aritmetik Ortalama Sıralaması**

Tablo 4'e bakıldığında ankete katılan banka yöneticilerinin vermiş oldukları cevaplar incelenmiş ve şu sonuçlar ortaya çıkmıştır. Balıkesir'deki banka yöneticilerinin öncelikle üzerinde durulması gereken sorunun ülkedeki ekonomik istikrarsızlık sorunu olduğu yönündedir. Enflasyonun tek haneli rakamlara düştüğü bu dönemde banka yöneticilerinin hala ekonomik istikrarın sağlanması yönündeki bakış açılarının, geçmiş dönemlerde yaşanan tecrübelerin etkisi olduğunu düşünmekteyiz. Yüksek enflasyonla birlikte gelen ekonomik istikrarsızlık Türk bankacılık sistemini oldukça etkilemiştir. Yüksek enflasyon ortamında bankaların işlemleri ve stratejileri, normal ortama göre daha farklı olmaktadır. Bir yandan bankalar enflasyonun zararlı etkilerinden kaçınmaya çalışmakta, diğer yandan ise, belirsizliklerin üstesinden gelme ve risk alma yöntemlerini yeniden gözden geçirmektedirler. Daha da önemlisi, "dışlama etkisi"ne neden olan kamu borçlanması artarak devam ettikçe, bankalar en basit yatırım aracı olarak kamu sektörüne yönelmektedirler. Bu durum onların en temel görevleri olan ve kaynakların etkin dağılımı için gereken fonlara aracılık etme işlevinden uzaklaşmalarına neden olmaktadır. Yüksek oranlı enflasyon dönemlerinde bankaların nominal olarak artmış görünen karları, reel olarak azalmakta ve bunun sonucunda özkaynakların reel büyüklüğü düşmektedir. Ayrıca bu olumsuz makroekonomik koşullar, bankaların kaynak maliyetlerini ve diğer işletme giderlerini arttırmakta, bu etki sonucunda artan kredi faizleri ise, özellikle piyasaya yönelik düşük riskli plasman olanaklarını daraltmaktadır. (Yıldırım, 2002).

Öncelikli önemi olduğu düşünülen diğer bir sorun ise özkaynak yetersizliğidir. Bir bilançonun aktif toplamından yükümlülükler düşüldükten sonraki kısmı özkaynağı verir. Özkaynak, ödenmiş sermaye, yedek akçe, dağıtılmayan kar ve varlıkların (menkul, gayrimenkul) değer artışından oluşur. Özkaynağı güçlü olan bankanın piyasa risklerine karşı direnci de yüksek olur (Toprak ve Demir, 2001). Ekonomik istikrarsızlıkla birlikte piyasa risklerinin artacağı düşünülürse Balıkesir'deki banka yöneticilerinin özkaynak yetersizliğini önemli bir sorun olarak gördükleri düşünülebilir. Ancak özkaynaklar toplamının her geçen yıl artarak süreklilik arz etmesi sektörde olumlu bir gelişme olarak görülmektedir. Bu anlamda banka yöneticilerinin bu istikrara dikkat etmeleri konuya bakış açılarını değiştirebilecektir.

Tablo 5: Yıllar İtibariyle Toplam Özkaynaklar Dağılımı

Yıl	Özkaynak
Aralık 2002	25.699
Aralık 2003	35.538
Aralık 2004	45.960
Ağustos 2005	49.015

Özkaynaklar toplamı 2002 yılından sonra oldukça hızlı bir ivme göstererek devamlı bir artış içindedir. Özkaynakların toplam pasifler içindeki payı 2003 yılı sonunda yüzde 14,2 iken, bu oran 2004 yılında yüzde 15'e yükselmiştir. 2004 yılında sektörün 6,3 milyar YTL'lik kar elde etmesi, söz konusu artışın temel belirleyicisi olmuştur. Söz konusu kar büyüklüğünün oluşumunda, kredilerde yaşanan canlanma nedeniyle faiz gelirlerindeki yükselme ve fon kaynak maliyetlerinde yaşanan gerilemenin etkisiyle net faiz marjında görülen artış etkili olmuştur. Ancak 2005 yılı Ağustos ayı verilerine göre sektörün toplam pasiflerindeki artış oranı nedeniyle bu oran 2004'e göre yüzde 13,92'ye gerilemiş ve elde edilen kar ise 5.8 milyar YTL civarında kalmıştır. Yine sektörün alacak ve borç vadeleri arasında uyumsuzluğun olması AB sürecinde Türk bankacılık sektörünün önünde önemli bir sorun olarak görülmektedir. Duran varlıkların bilanço içerisindeki payının yüksekliği ve aktif-pasif vade uyumsuzluğu gibi nedenlere bağlı olarak ortaya çıkan zayıf aktif kalitesi bankacılık sektörünün üzerinde durması gereken bir konudur.

Banka yöneticilerinin verdiği cevaplara göre az sayıda büyük bankanın olması sorunu aslında çok sayıda küçük bankanın olduğu, bunun da sektörde etkin rekabetin doğmasını engellediği yönündedir. Aslında özkaynak yetersizliğiyle de yakından ilişkili olan bu sorunun Avrupa Birliğine giriş sürecinde Türk bankacılık sektörünü oldukça etkileyeceği düşünülmektedir. Gerek aktif gerekse sermaye büyüklükleri açısından, küçük bankaların büyük bankalara nazaran çoğunlukta olması, küçük ölçekli bankaların, gerek iç piyasada gerekse de uluslararası piyasalarda rekabet edebilecek güçlerinin oluşmamasına neden olacaktır. AB bankalarıyla rekabet edebilmek için küçük ölçekli bankaların birleşmeleri sağlanarak, aktif ve sermaye yapılarının güçlendirilmesi gerekmektedir. Bankacılık sektörü, yabancı ortaklıkların ve birleşmelerin en hızlı ve yoğun beklendiği sektörlerin başında gelmektedir. Bu gelişim AB müzakere sürecini yaşayan diğer adaylarda da gözlenmiştir. Mevduat ve kredilerin yetersizliği de önemli bir sorun olarak görülmüştür. Aslında konuya bu sorunun temelinde yatan, ülkemiz milli gelir düzeyinin düşük seyretmesi olarak bakıldığında, banka yöneticilerinin AB ülkeleri milli geliri düzeylerine göre ülkemizi karşılaştırdıklarında, ortalamanın oldukça altında kaldığımız bir gerçektir. Türkiye'de yıllık ortalama Gayri Safi Milli Tasarruf yaklaşık %20 civarındadır. Ancak AB ülkelerinde de bu rakam hemen hemen aynıdır. Türkiye'de 2004 yılı itibariyle 4200 dolar olan kişi başına gelirin %20 si 840 dolar yaparken. 30000 doların %20'si 6000 dolar yapmaktadır. Yani Türkiye'de mevduat ve kredileri arttırmak için tasarrufları, tasarrufları arttırmak içinde milli geliri arttırmak gerekmektedir.

Banka yöneticileri tüm olumlu gelişmelere rağmen teknolojideki hızlı gelişmelerin öncelikli sorunlar arasında göstermektedir. Gelişmiş ülkelerin bankacılık sistemlerinde yaygın bir şekilde kullanılan leasing, factoring, forfaiting gibi mali hizmetler; swap, forward, future, option gibi risk yönetim ürünleri ve internet bankacılığı hizmetleri artık rahat bir şekilde sunulabilmektedir. Her ne kadar ekonomik istikrarsızlığın oluşabileceği düşüncesi özellikle risk yönetimi ürünlerinin kullanılmasını olumsuz etkilese de, bugün AB standartlarında ürün ve hizmet sunumuna sahip bir sektör olarak bankacılık sektörü umut vermektedir. Özellikle sermaye yapısı ne olursa olsun tüm bankaların elektronik bankacılık sürecini tamamlamak için yoğun çabalar sarfettiği görülmektedir. Elektronik bankacılığın uygulanması bir yandan bankacılıktaki işlemleri hızlandırmakta, diğer yandan yeni hizmetlerle müşteri karşısına çıkan bankaların işlem hacimlerini ve pazar paylarını arttırmalarını sağlamaktadır. Banka şubelerinin bilgisayar ağı ile donatılması sonucu, bir yandan müşteriye kolay ve hızlı hizmet sunulurken, diğer yandan müşterilerin kredi değerliliği için gerekli verilerin depolanması olanağı artmaktadır. Ayrıca self-servis birimleri ile getirilen yenilikler, hem banka personelinin rutin işlemlerini azaltmakta hem de, müşterinin çalışma saatlerinin dışında da banka hizmetlerinden yararlanması olanağını sunmaktadır (Yıldırım, 2002). Ancak teknolojideki gelişmeler daha rekabetçi baskıları beraberinde getirmektedir. Yeni dağıtım kanalları açılmaktadır. Bu kanalların bankalar için etkin olmasıyla birlikte maliyetler artabilmekte ancak tüketicileri bağımlı kılmakta ve taleplerini arttırabilmektedir. Elektronik bankacılıkla birlikte, müşterilerin kendi bilgisayarlarıyla yararlanabilmelerine olanak veren bankacılık hizmetleri, teknolojik sorunlar ve karmaşık örgütlenme gibi sorunların yanında, adları geçen finansal tekniklerin ve ürünlerin uygulanması ve kurumsallaşmasında bu tekniklerin ve yeniliklerin uygulanması ile ilgili devlet organlarının koordineli bir şekilde çalışmaması, konuyla ilgili çıkarılan bankalar kanununun yeterli olmayışı ve ekonomik istikrarın sağlanamaması banka yöneticilerinin hem teknolojik sorunların hızlı değişimi hem de mevzuat eksikliği ve tam olarak uygulanamaması sorunlarını önemli olarak görmelerine neden olmaktadır.

Haksız rekabet koşulları da üzerinde durulan diğer önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bankacılık sektöründe rekabet, doğrudan doğruya fiyatları etkileyen en önemli unsurlardan biridir. Günümüzde finansal piyasalarda hızlı bir değişim yaşanmaktadır. Yeni düzenlemelerin ve teknolojideki ilerlemelerin bir sonucu olarak, uluslararası piyasalar ile yerli piyasalar arasında engeller ortadan kalkmakta ve dünya finansal piyasaları küreselleşmektedir. Bunun sonucunda da, sektörün rekabet gücünü kullanma yeteneği her geçen gün önem kazanmaktadır (Yıldırım, 2002). Haksız rekabet koşullarının karlılığı çok düşürdüğü bir gerçektir. Özellikle 2002 yılından önce denetim eksikliği ve bankacılık etiğine uymayan uygulamalar nedeniyle haksız rekabet yaşanmıştır. Bunun sonucunda birçok banka

TMSF'ye devredilmiştir. 2002 yılından itibaren BDDK'nın denetim ve gözetim süreci hızlanmış ve bunun sonucunda piyasa tüm bankalar için aynı seviyelere gelmiştir. Ancak kamu kaynaklarının kamu bankalarına yatırılması zorunluluğu piyasada haksız rekabet olarak algılanmaktadır. Bu anlamda Balıkesir'deki banka yöneticileri çok öncelikli olmasa da haksız rekabet koşullarının önemli bir sorun olduğunu belirtmişlerdir. Yine AB müzakere sürecinde Balıkesir'deki banka yöneticileri "risk algılama ve yönetimi sistemlerinin yeterince gelişmemiş olması" ve "devlet kaynaklı sorunlar"ın üzerinde durulması gereken konular olduğunu düşünmekte, "banka ve sigorta muameleleri vergisinin yüklü maliyete neden olması", "denetim eksikliği", "kamu bankalarının hakimiyeti ve yüksek görev zararları", "tasarruf oranının düşük olması", "verimsiz çalışan bankaların fazlalığı", "para ikamesi ve açık pozisyon artışı" ve "sektörün, bireysel ürün kullanımı ve çeşitliliği açısından halen AB standartlarının altında yer alması" gibi sorunların öncelikli üzerinde durulması gereken sorunlar olmadığı yönünde görüş belirtmektedirler.

Hipotezlerin Test Edilmesi

Yapılan bir boyutlu Varyans analizleri sonucunda, yöneticilerin yaş dağılımları, iş tecrübeleri, yönetim kademeleri, bankanın yurt dışında şubelerinin bulunup bulunmamasıyla, Türk bankacılık sorunlarına bakış açıları arasında anlamlı bir fark bulunmadığı görülmektedir ($p>0.05$). Bu durumda H1, H3, H4 ve H6 hipotezlerinin kabulü için yeterli neden bulunmamaktadır. H2, banka yöneticilerinin eğitim durumları H5, kullandıkları kredilere karşılık yurt dışından kaynak temin edip etmedikleri ve H7, bankaların sermaye yapılarına göre sorunlarla ilgili önermeler verilen cevaplar arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Bu farklılıklara neden olan unsurların belirlenmesi gerekmektedir.

H2.Banka yöneticilerinin eğitim durumlarına göre Türk bankacılık sistemindeki sorunlara bakış açıları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

Tablo 6: Banka Yöneticilerinin Eğitim Durumuna Göre Türk Bankacılığı Sorunlarına Bakış Açılıları Arasındaki Farklılığı Belirlemeye Yönelik Tek Yönlü Varyans (Anova) Testi

Sorunlar	Eğitim Durumu	sd	\bar{X}	Kareler Toplamı		f	p
Para ikamesi ve açık pozisyon artışı	Ortaöğretim	3;33	4,000	Gruplararası	8,44	3,50	0.02
	Önlisans		4,333				
	Lisans		4,071	Gruplarıçi	26,52		
	Lisansüstü		2,000				
Test of Homogeneity of Variances			Levene Statistic	Sig.			
Para ikamesi ve açık pozisyon artışı			,607	,615			

Analiz sonuçları, banka yöneticilerinin Türk bankacılığı sorunlarını değerlendirirken, eğitim durumları bakımından anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir ($F_{(3-33)}=3.50$, $p<.05$). Eğitim durumuna göre farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Schheffe testinin sonuçlarına göre, Lisansüstü eğitime sahip banka yöneticilerinin, Ortaöğretim, Önlisans ve Lisans eğitimi almış yöneticilere göre para ikamesi ve açık pozisyon artışı sorununu önemsiz olarak belirtmektedirler. Kur rejiminin değişmesiyle, YTL'nin hızla değer yitirmesi gerçekleşirse YTL talebi azalırken yabancı para talebi artacaktır dolayısıyla para ikamesi hızlanacak ve açık pozisyon oluşacaktır. Ancak hem bankaların son üç yıldır pozisyonlarını kapalı tutmaları (reel ve kamu sektörüne göre), hem de YTL'nin diğer para birimlerine göre değer kazanmasıyla birlikte lisansüstü eğitim almış banka yöneticileri bu sorunu günümüz şartlarına göre değerlendirerek önemsiz olarak belirtmişlerdir. Buna göre banka yöneticilerinin eğitim durumlarına göre Türk bankacılık sistemindeki sorunlara bakış açıları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır. Diğer taraftan eğitim düzeyi arttıkça konuyla ilgili bilgi düzeyi de artmaktadır denilebilir. H_2 hipotezi kabul edilmiştir.

H5.Banka yöneticilerinin kullandıkları kredilere karşılık yurt dışından kaynak temin edip edememelerine göre Türk bankacılık sistemindeki sorunlara bakış açıları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır. Aşağıda Tablo 6'ya bakıldığı zaman, banka yöneticilerinin kullandıkları kredilere karşılık yurt dışından kaynak temin edip edememelerine göre Türk bankacılığı sorunlarını değerlendirmeleri arasında anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir ($t_{(14)}=2.61;3.45;2.24$, $p<.05$).

Tablo 7: Banka Yöneticilerinin Kullandıkları Kredilere Karşılık Yurt Dışından Kaynak Temin Edip Edememelerine Göre Türk Bankacılığı Sorunlarına Bakış Açuları Arasındaki Farklılığı Belirlemeye Yönelik T-Testi

Sorunlar		n	\bar{X}	S	sd	t	p
Özkaynak yetersizliği	Evet	11	4,909	,3015	14	2,61	0.02
	Hayır	5	3,600	1,6733			
Mevduat ve kredilerin yetersizliği	Evet	11	4,727	,4671	14	3,45	0.00
	Hayır	5	2,800	1,7888			
Çok sayıda küçük bankanın varlığı	Evet	11	4,272	,6466	14	2,24	0.04
	Hayır	5	3,200	1,3038			

Kullandıkları kredilere karşılık yurt dışından kaynak temin edebilen bankaların yöneticileri, yurt dışından kaynak temin edemeyen banka yöneticilerine göre özkaynak yetersizliği, mevduat ve kredilerin yetersizliği

sorunlarına çok önemli, çok sayıda küçük bankanın varlığı sorununu ise önemli olarak ifade etmektedir. Kaynak temin edemeyen banka yöneticilerinin bu sorunlara fikir belirtmemeleri (ne önemli nede önemsiz) farklılığın oluşmasına neden olmaktadır. Balıkesir’deki yurt dışından kaynak temin eden banka yöneticilerinin AB ülkelerine göre özkaynak yetersizliğini de düşünerek, uzun vadede düşük faiz oranıyla yurt dışından kaynak temin etme yolunu seçtikleri söylenebilir. Bu durumda piyasada yaşanan yoğun rekabetin etkilerini en aza indirebilme avantajına sahip olabilecek ve piyasa payını arttırabileceklerdir. Aynı zamanda küçük bankaların kaynak temin edebilmek için daha agresif tutum içerisinde olması da yurt dışından kaynak temin etme nedenleri içerisinde sayılabilir. Buna göre kullandıkları kredilere karşılık yurt dışından kaynak temin edebilen banka yöneticileri sorunlara farklı bakış açılarıyla yaklaşmaktadır. H5 hipotezi kabul edilmiştir.

H7;Sermaye yapılarına göre banka yöneticilerinin Türk bankacılık sistemindeki sorunlara bakış açıları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

Tablo 8: Sermaye Yapılarına Göre Banka Yöneticilerinin Türk Bankacılığı Sorunlarına Bakış Açılı Arasındaki Farklılığı Belirlemeye Yönelik Tek Yönlü Varyans (Anova) Testi

Sorunlar	Sermaye Yapıları	sd	\bar{X}	Kareler Toplamı		f	P
Çok sayıda küçük bankanın varlığı	Kamusal	2;34	4,900	Gruplararası	11,16	8,30	0.00
	Özel		3,680				
	Yabancı		3,500	Gruplarıçi	22,84		
Kamu bankalarının hakimiyeti ve yüksek görev zararları	Kamusal	2;34	2,700	Gruplararası	17,07	12,84	0.00
	Özel		4,200				
	Yabancı		4,500	Gruplarıçi	22,60		
Test of Homogeneity of Variances			Levene Statistic		Sig.		
Çok sayıda küçük bankanın varlığı			3,39		0,4		
Kamu bankalarının hakimiyeti ve yüksek görev zararları			,601		,554		

Sermaye yapılarına göre banka yöneticileri arasında anlamlı farklılık bulunan ilk bakış açısı, çok sayıda küçük bankanın varlığı sorunu olmuştur ($F_{(2-34)}=8.30$, $p<.01$). Kamusal sermayeli banka yöneticilerinin bu sorunu çok önemli bir sorun olarak görürken, yabancı sermayeli banka yöneticilerinin ise ne önemli nede önemsiz sorun olarak görmeleri anlamlı farklılığı oluşturmuştur. İkinci bir farklılık ise, kamu bankalarının hakimiyeti ve yüksek görev zararları sorununa verilen cevaplarda belirlenmiştir ($F_{(2-34)}=12.84$, $p<.01$). Bu soruna kamu sermayeli banka yöneticileri ne önemli ne önemsiz şeklinde cevap verirken, özel ve yabancı sermayeli banka yöneticileri ise önemli bir sorun olarak görmektedir. Kamusal sermayeli

bankaların sektördeki mevduat hesaplarının %50-60 oranında elinde bulundurduğu bilinmektedir. Buna rağmen sektörde yaşanan yoğun rekabet etkisiyle, mevduat yetersizliği sorunun kendileri içinde geçerli olduğunu ve piyasaya giren özel yada yabancı sermayeli küçük bankaların agresif tutumlarından dolayı haksız rekabet yaşandığı düşüncesinde oldukları söylenebilir. Yine günün gereklerine göre hareket edip teknolojik alt yapı olarak da hazır olduklarını ifade eden yöneticiler, diğer özel ve yabancı sermayeli bankalarla aynı şartlarda rekabet ettiklerini hatta daha az agresif davranmak zorunda kaldıklarını da ifade etmektedirler. Aynı zamanda kamusal sermayeli banka yöneticileri mevduat sahiplerinin, bankacılık piyasasındaki güven faktörünü göz önünde bulundurup, az faizli de olsa kamu bankalarında değerlendirme isteği içerisinde olduklarını bu yüzden de piyasada ki hakimiyet kavramını kabul etmedikleri düşünülebilir. Burada, sorunun ülkemizde yaşanan ekonomik istikrarsızlık kaynaklı olduğu da söylenebilir. Bu sonuçlara göre H7 hipotezi kabul edilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Balıkesir ilindeki banka yöneticilerinin Türk bankacılık sorunları hakkındaki düşünceleri ile ilgili olarak gerçekleştirilen bu çalışmanın sonuçları genel olarak şu şekilde özetlenebilir; Balıkesir’de faaliyet gösteren banka yöneticileri öncelikli olarak, ekonomik istikrarsızlık, özkaynak yetersizliği, sektörün aktifi ile pasifi, alacak ve borç vadeleri arasında uyumsuzluk olması, az sayıda büyük bankanın varlığı, mevduat ve kredilerin yetersizliği ve teknolojideki hızlı gelişme sorunlarını ön plana çıkardığı, buna karşılık, banka ve sigorta muameleleri vergisinin yüklü maliyete neden olması, denetim eksikliği, kamu bankalarının hakimiyeti ve yüksek görev zararları ve tasarruf oranının düşük olması sorunlarının ise daha az üzerinde durulması gereken sorunlar olarak düşündükleri tespit edilmiştir. Ayrıca sorunlara bakış açıları arasında anlamlı farklılığın belirleyicisi olarak, yöneticilerin eğitim durumlarının, bankaların yurt dışından kaynak temin edip edemediklerinin ve bankaların sermaye yapılarının etkili olduğu söylenebilir.

Avrupa Birliği ile müzakere sürecinde bankacılık sektörünün temel sorunları ele alınarak, bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılması ve ekonomide enflasyonun düşürülmesi sonucunda, düşük reel faiz gelirin hakim olacağı yeni dönemde sektörün ve mali sistemin bir bütün olarak sağlıklı işlemesi için gerekli önlemler belirlenmelidir. Özellikle AB müzakere sürecinde gerçekleşmesi beklenen birleşmelerin, kalıcı ve sağlam temellere dayalı olabilmesi için BDDK’ya önemli görevler düşmektedir. Türk bankacılığında faaliyet gösteren bankaların çoğunluğu aktif ve sermaye büyüklüğüne göre küçüktür. Bu nedenle, aktif ve sermaye büyüklüğüne göre AB bankaları ile rekabet edebilecek banka sayısının artması beklentisi doğmaktadır. Bu anlamda, önümüzdeki dönemde birleşmeler, üzerinde

durulan konuların başında gelecektir. Bununla birlikte çok sayıda küçük az sayıda büyük bankanın olması problemi de öncelikli çözülmesi gereken bir sorun olarak göze çarpmaktadır. Birleşme ve devralmaların arttığı ve rekabetin hızlanacağı bu yeni dönemde; teknolojik altyapısını yenileyemeyen, elektronik bankacılık hizmet ve ürünlerini sunamayan, bireysel bankacılık faaliyetlerini artıramayan bankalar kapanmak veya birleşmek zorunda kalacaklardır. Sektörün mali yapısının özellikle aktiflerinin güçlendirilmesi, ileri teknoloji ve kurumsal şirket yönetimi desteğiyle mevduat ve kredi hacminin genişletilmesi, mevduatın krediye dönüşüm hızının artırılması, alacak ve borç vadeleri arasındaki uyumsuzluğun giderilmesi durumunda, sektörün müzakere sürecindeki gücü artarak uyum süreci hız kazanacaktır. Ayrıca AB müktesebatına uyum tek başına yeterli olmayacaktır, Türk ekonomisinin aşması gereken en önemli sorun, ekonomik istikrarsızlığın ortadan kaldırılması sorunudur. Genelde temel bir sorun olarak görülen Kamu Bankalarının varlığı aslında Avrupa'da piyasa ekonomisinin içerisinde sistemin fonksiyonelliği açısından faaliyet göstermektedir. Kamu bankalarına reel kesimi fonlamaya yönelik yapılacak çalışmalar bu süreçte etkili olacaktır. Yine teknolojik alt yapılarının sağlanması ile kamu bankaları sistemdeki fonksiyonelliği açısından önemli bir kaynak olabilecektir. Ayrıca bankaların, elektronik bankacılığın ilerlemesinde ortak çalışma alanları yaratarak Avrupa'daki bankaların birer şubesi olma görünümünden kurtarılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Ağayev, S. (2004). “Bankalar için “birleşme” büyüme ve prestij demek”, *Active Dergisi*, Mayıs,1-6.

Bikker, J.A. (1999). “Efficiency in the European banking industry: an exploratory analysis to rank countries” Research Series Supervision 18, Netherlands Central Bank, Directorate Supervision, working papers.

Bikker, J.A. ve Haaf, K. (2002). “Competition, Concentration and Their Relationship: An empirical Analysis of the Banking Industry”, *Journal of Banking and Finance*, 26: 2191-2214.

Centeno, M ve Mello, A. S. (1999). “How integrated are the money market and the bank loans market within the European Union?”, *Journal of International Money and Finance*, 18: 75-106.

De Guevara, J. F. ve Maudos, J. (2002). “Inequalities in the efficiency of the banking sectors of the European Union”, *Applied Economics Letters*, 9: 541-544.

Erzan, R., Akçay, C. ve Yolalan, R. (2001).“Kuşbakışı Türk Bankacılık Sektörü”, *Active Dergisi*, Mart-Nisan, 1-8.

Heisenberg, D. ve Richmond, A. (2002), “The European Union: a comparison of the European Court of Justice and the European Central Bank”, *Journal of European Public Policy*, 9(2): 201–218.

Gortsos, V. C. (2000). “Avrupa Birliği Düzenlemeleri ve Türk Mali Sistemi”, *Bankacılar Dergisi*, 33: 59-64.

Isik, I. ve Hassan, M. K. (2002). “Technical, scale and allocative efficiencies of Turkish banking industry”, *Journal of Banking & Finance*, 26: 719–766.

Kesbiç, C. Y. ve Şimşek, H.. (2001). “Türk Bankacılık Sektörünün Yapısı ve Avrupa Birliği Bankacılık Sektörüyle Uyumlaşma Süreci”, *Dokuz Eylül Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, 16(1): 47-60.

Lagro, E. (2001). “Avrupa Birliği ve Türkiye Rekabet Politikası Açısından Bankacılık Sektörüne Genel Bir Bakış”, *Bankacılar Dergisi*, 36: 50-65.

Laura, C. ve Rossi, S.P.S. (2002). “Do environmental variables affect the performance and technical efficiency of the European banking systems? A

parametric analysis using the stochastic frontier approach” *The European Journal of Finance*, 8:123–146.

Marangoz, M. (2004). “Pazarlama Bilgi Sisteminin Bankacılık Sektöründe Kullanılması”, 3. *Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi*, 25-26 Kasım, Eskişehir, 199-208.

Maudos, J. ve De Guevara, J. F. (2004). “Factors Explaining The Interest Margin In The Banking Sectors of The European Union”, *Journal of Banking & Finance*, 28: 2259–2281.

Parasız, İ. (2000), *Para Banka ve Finansal Piyasalar*, Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları, 7. Baskı.

Pazarbasioglu, C. (2003). “Costs of European Union Accession: The Potential Impact on the Turkish Banking Sector”, Banking Regulatory and Supervision Agency, Ankara, June.

TBB İstatistiki Raporları, Haziran 2005.

TCMB. (2001). “Avrupa Merkez Bankaları Sisteminin Yapısı Unsurları ve Görevleri”, www.tcmb.gov.tr/yeni/banka/emu/escb.pdf

Tözüm, H. (2002). “Bankalarda Performans Değerlendirmesi”, *Active Dergisi*, Kasım-Aralık, 1-19.

Yetim, S. ve Gülhan, O. (2005) “Türkiye ve Yeni Üye Avrupa Birliği Ülkeleri Bankacılık Sistemleri Karşılaştırması” *Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ARD Çalışma Raporları*, 5.

Yetim, S. ve Gülhan, O.(2005) “Avrupa Birliğine Tam Üyelik Sürecinde Türk Bankacılık Sektörü” *Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ARD Çalışma Raporları*, 7.

Yıldırım, O. (2002). “Türk Bankacılık Sektörünün Temel Sorunları ve Sektörde Yaşanan Mali Riskler”, www.dtm.gov.tr/bankacılık/20.10.2005